

Fig. 1. Vordingborg. Ydre, set fra Nordøst.

VORDINGBORG. VOR FRUE KIRKE

Hvornaar den lille By ved Valdemar den Stores og hans Efterfølgeres Kongeborg har faaet Købstadrettigheder, vides ikke, men det maa være sket før 1415, da Erik af Pommern stadfæstede dens Privilegier. Ligeledes er det tvivlsomt, naar den nuværende Bykirke er blevet grundlagt. I den senere Middelalder havde Vordingborg to Kirker, en paa Borgen og en i Byen, af hvilke den nu ødelagte Borgkirke maa antages at være den ældste, men det er vanskeligt at afgøre, hvilken af Kirkerne de første skrevne Kilder omtaler. Særligt gælder dette en Brevveksling mellem Kong Valdemar Atterdag og Paven. 1361 skrev Kongen til Paven bl. a. om, at han havde anlagt og stiftet visse Kapeller i og nærved sine Borge, Vordingborg, Kalundborg, Søborg, Gurre, Korsør og København og havde sikret dem Indtægter; han bad nu Paven om Stadfæstelse herpaa, om Tilladelse til at grundlægge fire andre Kapeller og at flytte tre Klostre samt om Aflad for de kirkesøgende¹. Paven gav Tilladelsen og sendte 1364 Kongen Relikvier, bestemte for hans Borgkapeller, deriblandt S. Maria i Vordingborg (in capellis S. Marie Vordingborg, Jacobi de Gurre, Georgii in Kalundborg et Christofori de Søborg)². Man har heraf ment at kunne slutte, at Valdemar Atterdag har grundlagt Vordingborg Bykirke, men bortset fra Helgennavnet synes Udtrykkene dog snarest at maatte gælde Borgkirken, og andre Tolkninger er lige saa sandsynlige (f. Eks. at S. Mariæ er en Fejlskrift for S. Andreae, sml. S. 197). 1432 maa Bykirken allerede have eksisteret en længere Aarrække og var naaet at komme i Forfald, idet Paven tilstod Sognekirken (ecclesia parochialis beate Marie) Aflad, da den truedes med Ruin, og dens Indtægter var formindskede paa Grund af Krigene, saa at den snart vilde styrte fuldstændigt sammen, hvis

den ikke blev repareret³. 1434 var dens Kor dog i brugelig Stand; under et Ophold i Vordingborg kunde Ærkebisen af Nidaros i Bykirken (ecclesia beate Marie virginis oppidi V.), hvor han sad paa Æressæde foran Højalteret, udstede en Kundgørelse vedrørende et Bispevalg i Bergen⁴. Ogsaa senere i 1400'erne nævnes Vor Frue tydeligt nok som Borgernes Kirke. 1466 enedes dens Kirkeværge, Borgmester Mogens Kristensen, en Raadmand og Sogndegnen med Forstanderen for »Helligaandsklosteret« (se S. 201) om en aarlig Afgift af 2 Mark Penge af den Jord, der hørte til Teglovnen og Teglladen, som Vor Frue Kirke selv byggede⁵.

Indskriften paa Alterkalken, der nævner Maria Magdalenes Alter, har givet Anledning til den Misforstaaelse, at Kirken selv skulde være viet til denne Helgeninde. Endnu er bevaret en Tavle til et S. Annas Alter. Af andre katolske Altre nævnes S. Gertruds (1467) og S. Katarines (1494)⁶. Saa sent som 1756 kaldes en Kirken tilhørende Ager i Nyraad S. Karens Ager⁷. Foruden et S. Gertruds Gilde havde Byen et S. Knuds Gilde, der fornyedes 1630.

Efter Reformationen vedblev Kirken at have Tilknytning til Byens Øvrighed. 1585 klagede Borgmestre og Raad over dens Brøstfældighed⁸.

Kirken ligger Sydvest for Kirketorvet i den sydlige Udkant af Byen, hvis gamle Bebyggelse næsten udelukkende følger Algade, Vejen til Kongeborgen. Den træbevoksede Kirkegaard skraaner ligesom Torvet mod Syd, og fra Hegnsmuren er der brat Fald mod Syd ned til Kirkeengen og mod Vest til den gamle vestre Bygrav, der synes at være skaaret ned i en naturlig Slugt. Selve den sentmiddelalderlige *Kirkegaardsmur* er bevaret undtagen i Nord mod Præstegaarden og Torvet. Hvidkalket, stærkt flikmuret (bl. a. iflg. Rgsk. 1572 med 270 Kridtkvadre fra Stevns) og støttet af yngre Skraapiller staar den i Øst paa nogenlunde jævnt Terræn, medens den i Syd og Vest følger Bakkens Kant. Tæt ved Sydøsthjørnet danner Sydmuren et vinkelret Knæk, hvori der staar en Dørportal med fladbuet Dør, kronet af en enkelt Kamtak; Portalen har Yderside mod Øst og tjener nu atter som Udgang til en længe nedlagt, men 1932 genaabnet Sti nedad Bakkeskrænten. Ved Sydvesthjørnet er der brudt nyere Adgange. I Vest staar Muren ganske tæt ved Taarnet og følger Bakkekantens Stigning mod Nord, hvor det naturlige Terræn ligger højere end selve Byggetomten og nu delvis er afgravet, saa at det ser ud, som Hegnsmuren staar paa en lille Vold. Saaledes har det vel ikke været oprindeligt, men sikkert er det, at Kirken er lagt i et Hovedhjørne af den middelalderlige Bys, ved naturlige Sænkninger og Grave sikrede Omkreds, og det er derfor sandsynligt, at Taarnet kan have haft Betydning for Forsvaret (sml. S. 173). Trods den fremadskridende moderne Bebyggelse er Beliggenheden endnu landskabelig smuk.

Nordligt paa Kirkegaarden ud mod Torvet laa den gamle *Latinskole*⁹. Den lave, uanselige Bygning, der vistnok har været *Kirkelade* (Rgsk. 1573), havde takkede Gavle; den blev repareret 1759. I Tiden efter Skolens Flytning 1810 og før Nedbrydningen 1865 benyttedes den som Materialskur for Kirken. Munkesten fra dens Mure er brugte i det nye Lighus (Synsprotokol).

Bygningen, hvis Orientering er ganske korrekt, består af Kor og Skib samt tre Udbygninger: Taarn, Vaabenhus paa Skibets og Sakristi paa Korets Sydside. Alle Bygningsdelene er sengotiske, af Munkesten, og deres oprindelige Vinduer spidsbuede og falsede. I sin nuværende Tilstand er Bygningen præget af den Hovedstandsættelse, som foretoges 1863 under Ledelse af Arkitekt J. D. Herholdt. *Koret*, der har tresidet Afslutning, er Kirkens ældste Bygningsdel (o. 1400 ?)¹⁰.

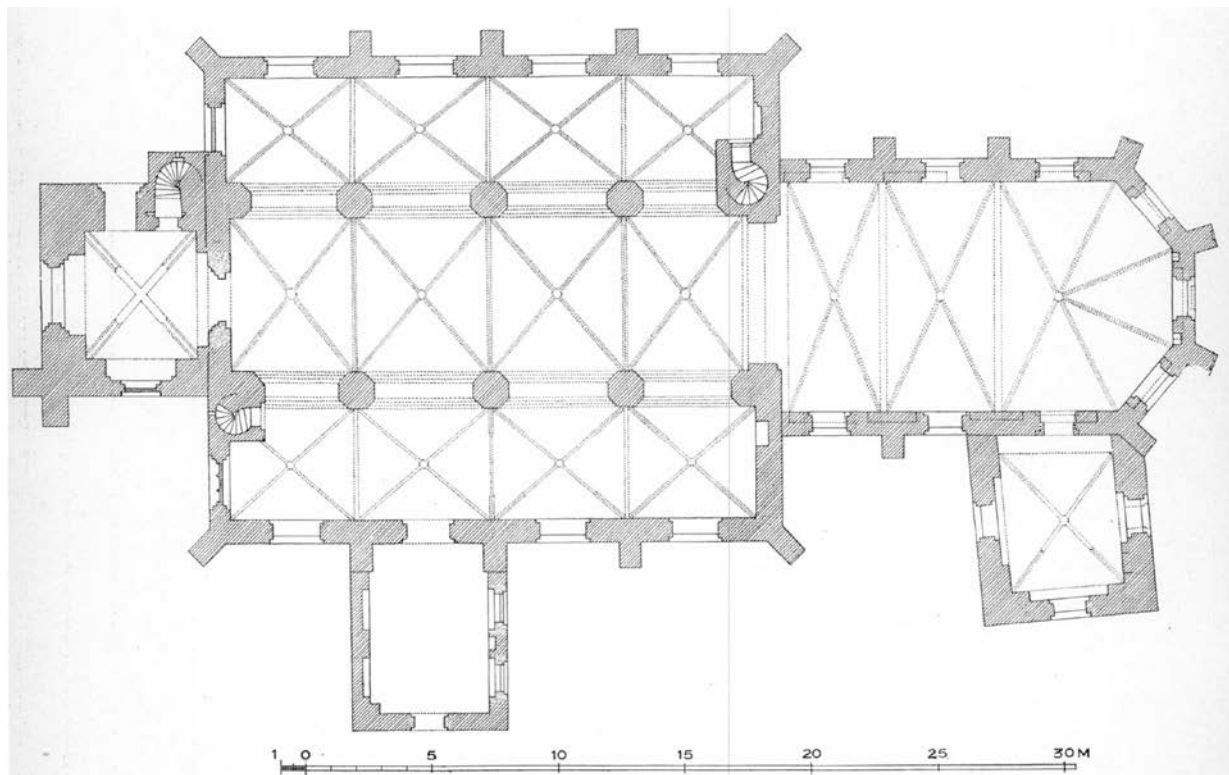

Fig. 2. Vordingborg. Plan 1:300. Efter Opmaaling af J. Tidemand-Dal revideret af C. G. Schultz 1932.

Munkestenene, som ligger i regelmæssigt Munkeskifte, er overvejende gule, men med iblandede røde Sten, der er ordnede i Bælter; tydeligst ses disse i Murenes nederste Del, et tæt ved Jorden, et under Vinduerne; et tredje, mindre konsekvent gennemført, findes i Højde med Vinduesbuerne (Stenmaal; 28,5—29 × 13,5—14 × 8,5—9 cm; de røde Sten er noget mindre; fem Skifter: 50—52 cm; Fugerne uregelmæssigt ryggede eller glattede). Lignende Bæltmuring af vekslende gule og røde Sten findes paa Slotsruinen, i Inderborgens Vestmur mellem Vandtaarnet og Valdemarstaarnet, men lader sig desværre heller ikke her nøjere tidsfæste. Støttestillerne, som markerer Fagene, har en svagt fremspringende nedre Afsats, der paa Pillerne udfor Polygonhjørnerne er dekoreret med en lille, firkantet Blænding. En anden lavtsiddende, men

større og trekløverbuet Blænding findes under Østvinduet. Under den hvidkalkede Gesims, hvis Led begge er skraakantede, løber et Savskifte. En Stump Savskifte er ogsaa bevaret paa Loftet bag Sakristiet, men her er Gesimsleddene ødelagte, og det er derfor tvivlsomt, om Skraakanterne, de eneste Formsten i Kormurene, virkelig er oprindelige. I Korets *Indre* er der nederst i Væggene fladbuede Spareblændinger, som ikke ganske følger Fagdelingen, og i Polygonens Østhjørner to Gemmenicher, den nordre med Spærstik, den søndre, der vides at have omfattet et Træskab, med Plankedække (sml. S. 179). Korrummets *Hvælv* er næppe jævnaldrende med Ydermurene, men først indbyggede o. 1470 (sml. Kalkmalerier); der er svage Spor af en ældre, udført eller maaske kun planlagt Overhvælvning. De to vestre Fag har almindelige Krydshvælv, Østfaget sammen med Polygonen et seksdelt Hvælv. De uprolilerede Gjordbuer er lavt spændte og kun svagt spidsende; de overpudsede Ribber, som er spidsryggede med spinkle Sidestave, mødes i cylindriske Slutsten (svære Overribber med Trinsten). *Tagværket* er fornyet over Polygonen, der dog sikkert altid ligesom nu har haft Valmtag, men ellers middelalderligt, ret groft tilhugget i Krydsbaandstype med hugne Stregnumre; over Gjordbuerne ligger svære gennemgaaende Bjælker, og i de paa dem staaende Spærfag er der yderligere Krydsforbindelser.

Der kan paapeges visse Vidnesbyrd om, at Koret en Tid har været i Forfald. Nordmuren er helt moderne skalmuret, og Murstykket bag Sakristitaget, der før Sakristiets Tilbygning synes at have staaet hvidkalket, er stærkt revnet og forvitret. Arkitekt C. M. Smidt, der først har klarlagt Bygningshistorien, vil sætte disse Spor af Forfald i Sammenhæng med Pavebrevet af 1432 (se S. 165), men dettes Udtryk kan unægtelig lige saa godt gælde et nu helt forsvundet Vestparti. Sikkert er kun, at Kormurenes Vestender, mod Skibet, før dettes Opførelse er raat afhugne, saa at Korbygningen maa have været længere eller have sluttet sig til et nu forsvundet Skib.

Skibet, der maa være rejst efter 1432 og fuldendt henved 1475 (sml. Kalkmalerier), er i Modsætning til Koret tredelt, men overdækkes af et fælles Saddeltag, saaledes at Midtskibets Højkirke ikke træder frem i det ydre. Munkestenene, der maaske er brændte i Kirkens egen, 1466 omtalte Teglovn, er kraftigt røde med mange mørkbrændte Bindere (Stenmaal: 27—27,5 × 13 × 9 cm, fem Skifter: 52 cm; Fugerne rillede med Kanten af Murskeen). Især i søndre Sideskib gaar Munkeskiftet over til »polsk Skifte«. Sideskibsmurene, der ikke er højere end Koret, har udelte, paa Hjørnerne skraatstillede Støttepiller og brede Vinduer i alle Langmursfag, ogsaa over Dørene. Syddøren, bag Vaabenhuset, har Formstenskarmer, det yderste Led med Rundstav, det næste skraakantet, og Buen, som nu skjules af Vaabenhusloftet, er vistnok spidsbuet. Norddøren er tilmuret og har mistet sin Bue. Gesimsen er paa søndre Sideskib

skraakantet eller (vest for Vaabenhuset) hulkantet. Begge Sideskibene har nu tilmurede Vestvinduer; det søndre med Rester af Stæværk, der har tredelt Lysaabningen; langs Karmkanterne er Stævne rundprofilerede, men Midt-

Fig. 3. Vordingborg. Indre, set mod Koret.

stævne er uprofilerede, sikkert ommurede i senere Tid. I det nordre Vestvindue findes indenfor Tilmuringen Jernstel til Blyruder. Sideskibenes vestre Taggavle har hver to spidsbuede Højblændinger med skraafasede Kantprofiler. Midtskibets, bag Taarnet skjulte, kamtakke Vestgavl har haft spidsbuede Højblændinger, hvoraf fem er synlige; de har staaet med pudset, hvidkalket

Felt. Østgavlne, der aldrig har haft Vinduer, er udekorerede; kun selve Triumfgavlen har Kamtakker.

I det *Indre* virker Kontrasten mellem det lave, brede Kor og det høje smalle Midtskib meget kraftigere end i det ydre. Midtskibets Langmure, som begge hælder ret stærkt indad mod Midten, og som maa have sat sig under Opførelsen, hviler paa svære ottekantede Arkadepiller uden Kragled, hvorover de spidse Arkadebuer er dobbelt falsede. Højkirkevæggene er blændingsprydede, de nordre udelt spidsbuede, de søndre med skraafasede Karmfalse og tredelte

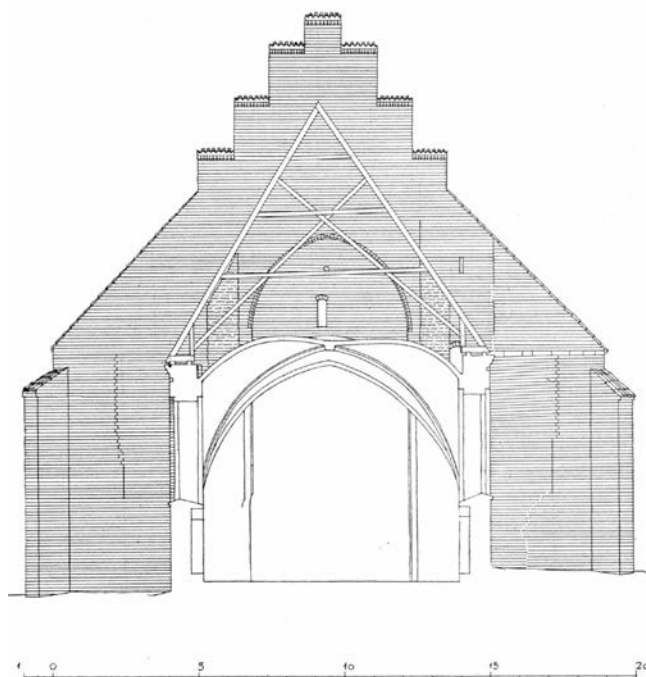

Fig. 4. Vordingborg. Skibets Østgavl og Snit af Koret. Maalt af C. G. Schultz 1932.

af rektantet Stavværk; i den østligste Blænding findes en Rundstav som Syddørens. De fire Højkirkehvælv har baade Gjordbuer og Ribber af samme Profil som Korets, men Topruder i Stedet for Skiver, og hertil svarer Sideskibshvælvne, dog saaledes, at Formstenene er sparsomt brugte i søndre Sideskib, hvor Østfagene har Ribbetoppe og Vestfagene hele Ribber af Kvartstensbredde, uden Profiler (alle Hvælv har lette Overribber med Trinsten). Højkirken, der vel oprindelig har været belyst gennem et forsvundet Vestvindue og siden gennem Taarnbuen, virker nu mørk,

og ejendommelig er dens østre Afslutning; der er ingen virkelig Triumfmur, men over Korets vestligste Gjordbue er der rejst en Spærmur (Fig. 3), smykket med samtidige Kalkmalerier. Af Sideskibenes vinduesløse Østgavle har den nordre en indvendig Vinduesblænding, den søndre en fladbuet døragtig Niche, hvori der maaske har staaet et Skab eller (som nu) en Pengeblok.

En Ejendommelighed, der ikke gør sig stærkt gældende i det ydre, er de to svære, firkantede *Trappehuse*, som inde i Kirken er rejste ved Midtskibets sydvestre og nordøstre Hjørner og sammenbyggede med de tilstødende Sideskibsgavle. Begge har kun været tilgængelige ad indre Døre, den nordre fladbuet (nu tilmuret), den søndre rundbuet. Begge Vindeltrapper har rund Spindel (13 cm svær) og Loft af rundbuede Rulskiftestik, noget varierende i

Enkeltheder; den søndre Trappes øvre Del er kun overdækket med almindelige, fladbuede Binderstik. Trapperne har Glugger baade ud til det frie og til Sideskibslofterne, hvortil der ogsaa har ført Smaadøre, ved hvis Placering man ikke har regnet med de nuværende Hvælv, saa at Dørhullerne senere er raat udvidede. Til Korloftet er der Adgang gennem en oprindelig Smutdør med skraakantet Fladbue, hvis Anbringelse viser, at Koret har været hvælvet før Trappens Opførelse.

Tagværket er sengotisk, af Krydsbaandstype med store Huljærnsnumre, og af ret svært Tømmer, omhyggeligere tilhugget end Korets, men ikke saa fint som Tagværket over det nedenævnte Sakristi. Sideskibenes Spær er skalkede paa Midtskibets, men har Spærstivere af ganske samme Art som dette.

Det tilsyneladende ganske helstøbte og efter een Plan byggede Skib er dog, som de fleste andre gotiske Kirkebygninger, blevet til stykkevis og har gennemgaaet *Standninger og Ændringer under Opførelsen*. Man er sikkert begyndt med at bygge Sideskibenes Mure. Udvendig paa Sideskibenes Østgavleses, at man først har rejst disses Østhjørner med de nærmest tilstødende Murdele, idet man har afsat Fortandinger, der peger indad mod Midtskibet, og Karme til Vinduer,

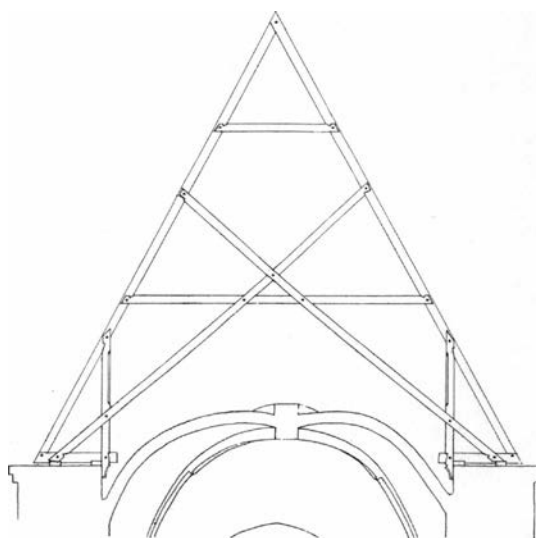

Fig. 5. Vordingborg. Sakristiets Tagværk. Maalt af C. C. Schultz 1932.

der aldrig er fuldendte (Fig. 4). Først senere har man udfyldt Hullet mellem Fortandingerne og Arkademurenes Østender, der sikkert er yngre end Ydermurene. Iøvrigt kan Øgningerne især iagttages oppe paa Lofterne. Vestgavlens nedre Del (under Taggavlen) har Fortandinger til at modtage Skibets nordre Arkademur og maa altsaa være bygget før denne. Paa Arkademurene er der, synligt fra Sideskibstagen, tydelige Mærker af en Standning i Sideskibsmurenes Tagfodhøjde. Over denne Højde, der paa Nordmuren markeres af et Kridtkvaderskifte, hvori to Sten med indsnittede Mærker, synes de to Høj Kirkemure ikke at være ganske samtidige. Den nordre er vistnok den ældste, idet dens øverste Skifter baade mod Nord og Syd er ret vejrbidte, som om den en Tid har staaet udsat for Vejrets Indflydelse; den søndre, som delvis er muret i »polsk Skifte«, er derimod ganske frisk. Hermed

kan jævnføres den nysnævnte Forskel i Trappernes øvre Dele. Begge Høj-kirkemure har Falsgesimser, den søndre med et fint hvidkalket Skifte, et Vidnesbyrd om, at man har paatænkt at give Bygningen tredelt Tag som S. Peder's Kirke i Næstved. Det har sikkert trukket i Langdrag med Fuldendelsen, Hvælvingerne er først indbyggede paa et sent Tidspunkt, og sandsynligvis har man samtidigt opgivet Tagets Tredeling. Til de yngste Dele af Murværket hører Taggavlene. Midtskibets Vestgavl slutter sig til Fortandinger i den nordre Arkademurs Vestende, saaledes at Aldersforholdet mellem disse Dele er det modsatte af de tilsvarende Murpartier under Tagfodhøjden. Ogsaa Sideskibsgavlene støtter sig til Fortandinger. Det nuværende Tagværk har fremtvunget en Nedhugning af Trappehusenes øverste Mure og er formodentlig samtidigt med Taggavlenes Opmuring.

Under Skibets Opførelse har man ogsaa haft Planer om en fuldstændig Ombygning af det gamle Kor. Fra Korets Loft ses det (Fig. 4), at Høj-kirkemurene mod Øst har Fortandinger, beregnet paa at modtage Mure af et projekteret Kor, lige saa smalt som Midtskibet. Skibets østre Gjordbue er i Virkeligheden fuldstændigt udformet som Korbue; den har Skraakant ikke blot mod Skibet, men ogsaa mod Korets Loft, og Underfladen er pudset og hvidkalket. Men til syvende og sidst har man opgivet at nedrive det ældre Kor og nøjedes med at overhælde det af nyt samt at opføre Spærremuren over en Forstærkning af dets vestre Gjordbue.

Taarnet, som virker spinkelt og slankt i Forhold til det brede Skib, skjuler vel Midtskibets oprindelige Vestgavl, men er næppe mange Aartier yngre. Taarnmurene er rejste i to Byggeperioder. I den første, hvis Murværk kendetegnes ved, at Munkestene (ret smaa og korte, o. 26 cm lange, mange mørkbrændte) er lagte i »polsk Skifte«, naaede man, efter en foreløbig Standsning i Sideskibshøjde, til lidt over Skibets Høj-kirkemure. Skellinjen mellem ældre og yngre Murværk svarer til Toppen af de to middelalderlige, men senere tilbyggede Støttepiller, der er placerede ved Taarnets sydvestre Hjørne. Til Taarnets første Byggeperiode hører saaledes hele Taarnrummet, der i Forhold til Størrelsen er paafaldende højt (sml. Næstved S. Peder). Væggene har meget høje og dybe, spidsbuede Spareblændinger, af hvilke den nordre dog er tvedelt af Hensyn til Trappehuset. Mod Øst, ind mod Skibet, har der været en slank Taarnbue af lignende Dimensioner, nu lukket. Døren nederst i Spærremuren saa vel som Taarnets Norddør er nymodens. Det højsiddende Hvælv krydsedes af usædvanligt svære, forneden femsidede Ribber. Trappehuset, der kun er tilgængeligt ad en fladbuet Inderdør, har en rummelig Vindeltrappe af almindelig sengotisk Type. Taarnets yngre Del, de to øverste Stokværk, er muret i almindeligt Munkeskifte af noget større, lettere brændte Sten (o. 28 cm lange). Mellemstokværket, hvis Vægge har fladbuede Sparenicher svarende til

Inddelingen i Taarnrummet, har mod Syd et fladbuet, falset Vindue (51 cm bredt, o. 130 cm højt), der maaske kan have tjent som Dør. Blandt Taarnmurenes mange, kun til Byggestilladser beregnede Bombjælkehuller, der ligesom de mindre Bomhuller tidligere har været aabne, findes der nemlig umiddelbart under Vinduet en Række, som vilde have egnet sig godt for Anbringelsen af en blivende Trækonstruktion, bestemt til Vægter- og Forsvarsgang

i Sammenhæng med Bybefæstningen. Klokkestokværket har til de tre Verdenshjørner spidsbuede Tvillingglamhuller med falsede Karme og Halvcirkelhul i Spejlet.

I det østre Glamhul, der fra første Færd har været mindre end de andre, mangler Underdelingen, maaske fordi der her hænger Klokker. De syvtakkede Gavle har, over et Savskifte og en Frise af smaa, svagt fordybede Bloktandfelter, syv Højblændinger med Tvilling-Spærstik. Tagværket ligner Skibets, men har baade Krydsbaand og Dragerstol.

Vaabenhuset, hvis Flankemure er byggede ind mod Skibets Stræbepiller, er muret omtrent som Skibet, i Munkeskifte. I en Sten i Vestmuren er før Brændingen ridset to runelignende Tegn. Syddøren og de fladbuede Østvinduer er moderniserede. Den syvtakkede Gavl har over et Sav-

skifte fem spidsbuede Højblændinger samt to Smaacirkler under de yderste Kamtakker og et Firkantfelt i Toptakken. I det indre, hvis Loft er moderne, er der fladbuede Spareblændinger og enkelte Smaanicher. Gulvet ligger tre Trin under Kirkegulvet.

Sakristiet, fra Tiden o. 1450—1500, er Kirkens mest kultiverede Bygningsdel (Fig. 6). De ret korte Munkestens mange sortbrændte Bindere er delvis, især paa Sydmuren, ordnede i Rudemønstre. De tre Vinduer er ligesom selve Kirkens spidsbuede og falsede. Den søndre Taggavl, en af Landets prydeligste Blændingsgavle, har under syv Kamtakker syv tvillingdelte Højblændinger,

V. H. 1931

Fig. 6. Vordingborg. Sakristi.

afsluttede med Spidsbuer eller Trappestik og delte af skaktavlmurede Stave, som brydes af skraatstillede Skjolde og en enkelt Cirkel. To andre Skjoldfelter sidder under Gavlfoden. I en halv Snese af Sakristiets Munkesten er der før Brændingen indstemplet forskellige Tegn, indtil seks i en enkelt Sten; ialt er brugt tre Stempler: to kvadratiske (det ene med indskrevet Rude, det andet med karreret Bund) og et cirkulært (halvt fyldt af vandrette, halvt af lodrette

Fig. 7. Vordingborg. Kalkmaleri o. 1470.

Streger). Det indre, hvor Vinduerne omfattes af spidsbuede Spareblændinger, overdækkes af et Hvælv med Ribber, hvis nedre Dele er profilerede som Korets, medens de øvre er uprofilerede Halvsten (brede Overribber med Trinsten). Ind mod Koret er der en bred Skjoldbue. Sakristiets Tagværk (Fig. 5) af Krydsbaandstype (Huljærns Stregnumre) er fint og sirligt Tømrerarbejde; Spærstivernes nedhængende Ender er omhyggeligt profilerede.

I Sakristiets Sydmur, nær Østhjørnet, er i nyere Tid (1600'erne?) i selve Murfladen indriset et *Solur* med Romertal.

Kirken staar efter Istandsættelsen 1863 med rensede, overvejende nyfugede Mure, saa at Murstenenes forskellige Farvevirkning gør sig gældende. Blændingsfelterne er efter gammel Skik pudsede eller kalkede. I Vinduerne, af hvilke de to bag Alteret

blev genaabnede 1872, sidder nye Blyruder med store firkantede Glas. Tagene er hængte med Vingetegl; paa Taarnet ligger dog endnu Munketegl. Det indre er delvis pudset, graat og gulligt kalket og moderne dekoreret. 1876 maledes Koret (hvor en ældre Dekoration blev overkalket) og Sakristiet, 1879 Skibet, 1881 Taarnet og Vaabenhuset, alt efter Herholdts Plan. 1932 har man paa-begyndt en Hvidkalkning af det indre.

KALKMALERIER

Paa Triumfvæggen (jfr. Fig. 3) findes et Maleri fra o. 1470, Maria og Johannes staar som Sidefigurer til et Lægmandskrucifiks, der dog ikke har været malet, men udskåret. Ved Siden af Maria ses Apostlen Jakob den ældre, i Pilgrimsdragt, med Ibskal paa Hatten, Rosenkrans og Vandringsstav. Ved

hans højre Skulder læses en Indskrift med Minuskelskrift: »Anders Smet lot dit male«. Ved Siden af Johannes staar Apostlen Andreas, som løfter sit Krydskors i højre Haand; Navnet er malet nederst paa Kjortlen. De omgivende spinkle, brunrøde og grønne Ranker, med Slingtraade og enkelte Blomster, lader Plads aaben til Trækrucifikset. Allerede da Kornerup 1879 restaurerede Maleriet, henvførte han det til den Maler, som i 1460'erne smykkede Kristian I's Kapel i Roskilde Domkirke¹¹.

1932 er der i Korets Hvælv fundet Malerier af samme Haand, endnu kun delvis fremdragne. De to Rektangelhvælv nøjes med en spinkel ornamental Dekoration; Ribberne er mønstrede med Stregstjerner eller lignende; over Gjord- og Skjoldbue-toppe findes fligede Blade og Agern.

Polygonhvælvet har Figurbilleder, fem Scener af Jesu Barndomshistorie: Bebudelsen, Marias og Elisabets Møde. Kristi Fødsel, Fremstillingen i Templet (afdækket, men atter overkalket 1879) og de hellige tre Kongers Tilbedelse. I Polygonens to vestligste Kapper er malet, mod Nord et karrikeret Brystbillede af en Mand, der bærer spids Hætte og løfter et Bæger til Munden, og derved Navnet

»Jeppe murer« (Fig. 7), mod Syd fem Linjer Skrifteskrift: »Anders Sme(d) han lot disse valni(n)g(e)r malen cib walaers. Bidder vor hannem to gud« (Fig. 8). Sproget er en Blanding af dansk og plattysk. Læsningen og Betydningen af Ordene »cib walaers« er usikker. Anders Smed har formodentlig været Kirkeværge¹².

INVENTAR

Alterbordet, der staar frit i Koret, er muret, men dækkes af ny Bræddebeklædning.

Altertavlen er et anseligt Billedskærerarbejde, fuldført kort før 1641 og signeret af Abel Schrøder d. y. (Fig. 9). Alle Ornamenter er bruskbarokke, men Opbygningens Arkitektur er endnu sen-renæssancemæssig, svulmende frodig og dog ret fast; kun Fodstykket er opløst i sammenhængende Dele,

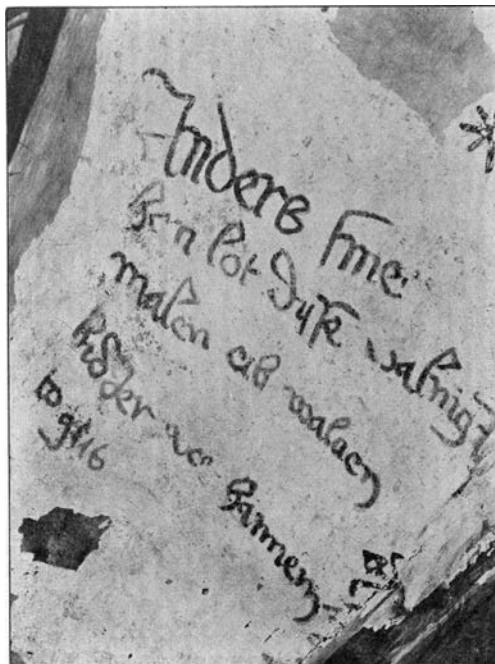

Fig. 8. Vordingborg. Kalkmalet Indskrift o. 1470.

saa at den tunge Søjlebygning med de svære Gesimser synes at svæve over Alterbordet. De seks Storsøjler, med de anselige Statuetter mellem sig, og det lave Topstykke giver Tavlen en Breddevirkning, som passer godt til Korrummets Dimensioner. Figurerne er livfulde og kraftigt karakteriserede. Fodstykkets Fremstilling af Nadverens Indstiftelse er som et Sætstykke stillet foran Tavlens bærende Dele, indfattet i en spinkel Ramme, paa hvis

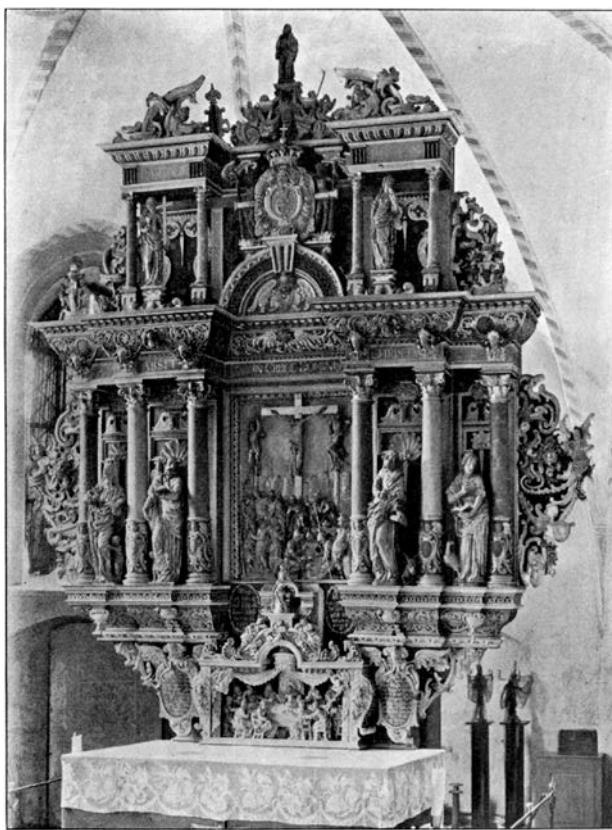

Fig. 9. Vordingborg. Altertavle af Abel Schrøder. 1641.

Gavl en Gethsemanegruppe (sovende Apostle, Kristus der trøstes af Engelen). Ved Rammens Sider hænger to store Indskriftkartoucher.

Det tilbagetrædende Hovedfelt fyldes af en figurrig Korsfæstelsesgruppe, hvor en af Krigerne støtter sig til et Skjold med reliefskaaret AS og Mesterens Bomærke (Fig. 10). Mellem de korintiske Søjler, i hvis Skaftbælter Keruber holder Skjoldkartoucher, staar foran Sidefelterne Evangeliststatuer; Figurerne vender sig fra hinanden. Topstykkets Midtparti er stærkt tilbagevigende; foran det, over en halvrund Gavl, staar et Skjold med kronet C 4, omgivet af Smaaskjolde med Rigsvaabnets Mærker, alt lagt paa et Dannebrogskors

og støttet af Vildmænd. Mellem Topstykkets spinkle, glatte Søjler er der Statuetter af Tro og Haab, og det lave Topornament kronet af Kærligheden. Foran Topvingerne staar paa Storgesimsen Vaabenskjolde med Underskrifter: »Frw Sofia Høg, Her Friderig Ridz«, henvisende til Lensmanden Fr. Reedtz og hans Frue. Storvingernes Frugtklaser har Slingtraade, som synes at danne Navnetrækkene ENS og KHD, henvisende til Borgmester Erik Nielsen og Hustru (sml Epitaf 5). Stafferingen er opmalet i ny Tid, med kraftig Anvendelse af Guld. Fodstykkets Indskriftkartoucher indeholder Nadverordene,

26, Joh. 16) og Anno 1641. Af Storsøjernes Prydbælteskjolde har kun et enkelt bevaret sit Mærke, et gyldent Hestehoved paa rød Bund og Monogram ENKHD, dvs. Erik Nielsen og Karen Hans Datter, som sikkert ogsaa har ydet Bidrag til Tavlen's Maling. Paa Storfrisen er malet et latinsk Skriftsted (Gal. 6), paa Topfrisen Christian 4's Valgsprog¹³.

Sidealtertavle, sengotisk, nu ophængt i søndre Sideskib (Fig. 11). Midtskabet (112 × 60 cm) indeholder, under en Kølbue, en udskåret Gruppe af Anna selvtrædende. Malerierne paa Fløjenes Indersider forestiller legendariske Scener af Jomfru Mariæ Historie, foroven Joachims og Annas Møde og Marias Fødsel, forneden Marias Tempelgang og Trolovelse. Paa Ydersiderne er malet S. Antonius og S. Sebastian. Farverne er velbevarede, men Guldgrunden og Snitværket er nu uheldigt opforyldt. Nordtysk eller dansk Arbejde, fra o. 1490—1500¹⁴.

Altersølv. Kalk, 21,5 cm høj, sengotisk (Fig. 12), men med stor Kumme, fornyet i 1700'erne. Den otte delte Fod, hvis Kant har et gennembrudt Ornament, er for-

M. M. 1916

Fig. 10. Vordingborg. Enkelthed af Altertavlen.

met som et Kvadrat med fremspringende Halvcirkler midt paa hver Side; paa Oversiden er graveret et Skriftbaand med Minuskler: »Calix altaris b(e)ate Marie Magdalene in ecc(les)ia Wordingborgh«. (»Kalk til den salige Marie Magdalenes Alter i V. Kirke«), og uden for Skriftbaandet: »datus p(er) Tuonem Jacobi p(ro) pec(cat)is suis« (»givet af Tuve Jacobsen for hans Synder«); under »datus« er graveret et Bomærke. Skaftet er otte kantet; Knoppen har stavværksgraverede Flige og 12 Fremspring: 6 Rudetoppe, hvorpaa der er graveret »i h e s u s« paa skraveret Bund, og mellem dem 6 runde Plader, hver med et støbt Kristushoved. Disk med graveret Kors mellem to Palmeblade og derunder: 1745; to udslidte Mærker. 1570 havde Kirken to Kalke.

Oblatøske af kbh. Prøvesølv 1688, oval, med drevet Landskab paa Laaget, hvori Guds Lam og Skriftsted (Johs. Ev. 1. 29), og drevet Blomster- og Bladværk paa de lodrette Sider (Fig. 13). Under Bunden graveret Skriveskrift: »Jacob Bartholomæisøn Else Catarina Fris Anno 1688«. Mestermærke for Jacob Sørensen 1688 (Olrik 299) og »Oldermandsranke«.

Fig. 11. Vordingborg. S. Anna Tavle fra et Sidealter. Efter Beckett: Altertavler.

Vinkande fra 1877 i »oldnordisk Stil«. En forgyldt †*Sølvkande*, 46 Lod, blev skænket 1673 af Raadmand Hans Svan og Margrete Fransdatter (Rgsk., nævnt i Tillæg til Inventarium 1570).

Sygekalk fra 1891. Den ældre var 1756 »snart ubrugelig«.

†*Kalkklæde*, af Atlask, udsyet; nævnt 1756.

Alterstager, tre Par: 1) 54—55 cm høje, sengotiske, meget svære, med tre Ringe om Cylinderskafte og profileret Fod og Lyseskaal (Fig. 14). 2) 24—25 cm høje, med Balusterskaft og firkantet Fodplade paa Kugler; fra 1600'erne. *3) 49,5 cm høje, af svær, nyklassisk Søjleform med riflet Skaft; paa Skaalen

graveret: »Ida Chatarina Thaning«, paa Fodpladen: »Ichelingen den 14. October 1793«. Nu i Vordingborg Museum. I Kirken, som 1570 havde to Messing- og to Tinstager, findes endvidere en enkelt Stage, 19,5 cm høj, med klokkeformet Fod og Balusterskaft, fra 1600'erne.

* *Skriftetavle*, fra 1700'erne, af sortmalet Træ, med Huller der er nummerede fra 1 til 100 til Tælling af Altergæster. Nu i Vordingborg Museum.

Alterbibel, Christian 4's (1633), i gammelt, men ikke oprindeligt Bind med Spænder og Beslag, givet til Kirken 1792 af Toldinspektør Funck. Ældre Ejerindskrift.

†*Monstranshus*. I den sydligste af Nicherne i Korets Østvæg sad indtil o. 1865 »et gammelt af et Stykke Egetømmer udhugget Skab forsynet med mange svære Laase og Beslag. Efter dets tilspidsede Skikkelse at dømme har det været indrettet til Monstransens Opbevaring. Det maatte nedtages, fordi det var blevet en Rede for en Slags Myrer«. (Synsprotokol). I Sakristiet stod 1570 et stort Skab.

V. H. 1931

Fig. 12. Vordingborg. Alterkalk fra Marie Magdalene Alter.

Alterskranke, af Smedejern med Messingkugler, af enkel Form, fra o. 1800.

Korgitter (Tralværk) fra o. 1640, i samme Stil og vistnok af samme Mester som Altertavlen (Fig. 15). Midtportalen flankeres af to Sidestykker med drejede Balustre mellem et femdelt Brystningspanel og en svær, tredelt Gesims kronet af Topstykker og Topspir. Den rige Ornamentik er delvis skaaret i gennembrudt Arbejde. Døraabningen, som i nyere Tid er noget udvidet, og hvis Fløje er forsvundne, flankeres af to korintiske Søjler med snoede Skafter i gennembrudt Arbejde (Vinranker og Fugle), over hvilke der staar to af Putti holdte Vaabenskjolde, Reedtz og Høg (sml. Altertavle). Paa Dørgesimsen ses to nu tomme Skjoldkartoucher og paa Midtkonsollen Valkendorfvaabnet,

Fig. 13. Vordingborg. Oblatæske. 1688.

hvorunder er skaaret C.V., som mærkeligt nok maa henvise til den bekendte Christoffer Valkendorf (Lensmand paa Vordingborg 1589—92) og maaske er gentaget fra et ældre Korgitter. Topstykket over Døren, i rigt gennembrudt Bruskværk, har i Midten en af et Drengbarn baaret Ramme med kronet C 4

og Kongens Valgsprog. Træværket staar nu i rensset Eg, med ny Staffering, der maaske efterligner den oprindelige. 1755 stod der paa en Bjælke over Kordøren: »1692 er denne Lysekrone foræret og Kor med sit Korværk stafferet ved deres Bekostning, som Inderlig Begæ-

rer Herren og Elsker Christi Fred«, (Kryptogram henvisende til Sognepræst Jacob Bartholomæus Hansteen og Else Catharina Funch).

Krucifiks, ophængt paa Triumfvæggen, skaaret 1882 af Billedhugger Fjeldskov under Tilsyn af Professor Jacob Kornerup (sml. Kalkmalerier).

Font af Sandsten, 81 cm i Tvm., i Sen-Renaissancestil fra 1612 (Fig. 16). Balusterfodens fire Sider smykkes af ens Ornamenter omkring rundkindede, tyklæbede Kvindeansigter med Hængelklæder, medens den ved pilasterlignende Stave firdelte Kumme i ovale Rammer har Versalind-

skrifter: »D.F. (dvs. denne Font) er feræret aff hederlig och høiiglerdt Mand salig Mester Simon Nielsøn fordum Sogneprest udi Worumborg til denne Kirche til en Ihukommelse efter hans dødelige Afgang An(n)o 1612«. Fonten har indtil ny Tid staaet i den vestligste Del af søndre Sideskib (Synsprot.), hvor der endnu er bevaret et simpelt *Fontegitter* af Træ fra o. 1800.

Fad, 57,5 cm i Tvm., af sydtysk Arbejde med Marie Bebudelse omgivet af Hjortefrise i Bund og paa Rand. Langs Kanten er graveret Versaler: »Gaf Anders Jørgensøn f: Hører oc Cæcil Niels.

Daater dette Daab Recken til Vor Frue Kirke i Woringborg 1627«.

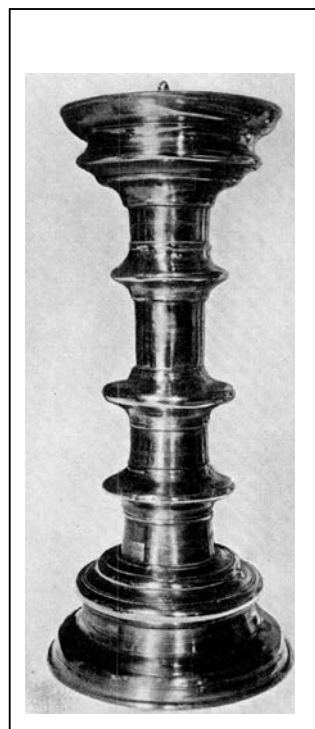

Fig. 14. Vordingborg. Alterstage, sengotisk.

Prædikestol fra 1601, snedkret i Højrenaissancestil af Bertel G, Snedker i Vordingborg (Fig. 17). De fem Fag, hvortil der slutter sig to Opgangsfag, er mod Sædvane vandret firdelte, idet Postamentet er fordoblet. Paa de vinkelbrudte Hjørnefremspring staar joniske, stærkt fremskudte Volutpilastre med et Kerubhoved over Frugtklase. Storfelterne, i svære Æggestavrammer, har indenfor en Portal, hvis lige Bjælkeværk krones af en Muslingskal, flade Nicher med indridsede Lin-

jer, der efterligner Murværk.

Foran Nicherne staar i Stolens Midtfelt, der har et afvigende Bueslag, et fornyet, glat Kors paa en Høj med Dødningshoved, i de to nærmeste Felter Maria og Johannes, og i de øvrige fire Felter hellige Mænd med Bøger (Evangelister?). Disse Smaafigurer er mere ubehjælpsomt skaarne end Ornamentiken. Gesimsens og Postamentets nedre Smalfyldinger smykkes af Kartoucher omkring Kerubhoveder eller Rosetter. I det sidste Gesimsfelt er Midtrosetten erstattet af et lille Skjold med en Hammer over to korslagte Billedskærrjærn, og i Kartoucheranden staar Bogstaverne BG (Snedkerens Signatur). I tre af de delvis gen-

M. M. 1916

Fig. 15. Vordingborg. Korgitter af Abel Schrøder o. 1640.

nembrudte Hængekartoucher er der ogsaa Skjolde med 1) SMN og en gotisk Nøgle (Sognepræsten Mag. Simon Nielsen); 2) An(n)o 1601; 3) AVB og Bømærke (sammenskrevet AV). Til det ydre Opgangsfag slutter sig en gennembrudt Kartouchevinge, hvori en nøgen Figur. Underbaldakinens enkle Ribber samles paa en Knop med Frugtbundter og Drueklase. Samtidige med Stolen er Rygpanelet, der flankeres af Pilastre svarende til Stolens, og Himmelen, hvis Underside har et Midtkvadrat med Roset, og hvis Topkartoucher, der krones af Krucifiks og to Engle, omfatter dels Kerubhoveder, dels to Adelsvaaben: Lykke og Banner (Henrik Lykke, Lensmand paa Vordingborg 1597—

1612, g. m. Karen Banner). Stolen staar i rensset Eg med en ganske rig Staf-fering, der er fornyet paa Grundlag af en oprindelig. I de øvre Postament-felter læses to danske Skriftsteder (Lucas 11, Jacob 1), i Himmелens Frise et latinsk (Ps. CXIX). Ogsaa Rygpanelets Storfelt har latinsk Skriftsted (2. Tim.

4) over et Bomærkeskjold og Bogstaverne SN — HT. I dets nedre Smalfelt er malet: A 1601 D. og i dets øvre en Malersignatur: et Malerlaugsskjold (tre hvide Smaaskjolde paa rød Bund), flankeret af Bogstaverne CG.

Timeglas, ved Prædikestolen, med fire Glas, anbragt i en svungen Smede-

M. M. 1916

Fig. 16. Vordingborg. Døbefont 1612.

Hestehoved (Borgmester Niels Eriksens Mærke) og et Skjold, hvori et mindre; paa den sidste Gavle tillige: 1590. De øvrige Gavle har i ny Tid faaet paasat en zinkstøbt Maske i bruskbarok Form. Stoleværket, af Eg og Fyr, er nu ege-malet over ældre, blaagraa Farve.

Bænk, af Fyr, i Vaabenhuset, fra o. 1700, med foroven udsvejende Vanger, kraftig Tandsnitgesims over det høje Rygpanel og Sæde tredelt af plumpe Armlæn. Nu ege-malet over blaagraat og inderst brun Marmorering. Paa Gesimsfrisen skimtes en overmalet Frakturskrift. Sml. Bænkene i Udby (Baarse H.) og Kastrup (Hammer H.).

Pulpitur fra 1626, nu Orgelskranke, i Midtskibets Vestfag (Fig. 20). De syv Fag adskilles ved vingede Karyatider i stærkt bevægede Stillinger, den første (fra Syd) nu uden Attribut, den anden luthspillende, de følgende fem Skjold-

jernsarm med en naivt formet Engel; paa et lille Skjold skimtedes Resten af et Aarstal og Bogstaver: 16[?]/7, IS (B?).

Stoleværket, der er ganske enkelt, er delvis fornyet og omdannet i 1700—4800'erne, men dets ældste Dele gaar tilbage til 1590'erne. De glatte Gavle afsluttes nu med en vandret Profilliste, medens Døre og Paneler kun har glatte Fyldinger. Paa to og to Gavle i Midtskibet er der dog Snitværk af Bertel Snedker, et Arkadefelt med Lykke- og Banner-Vaaben og paa Bueslaget indsnittet Lensmandsparrets Navne i vekslende Stavemaader: Hinrick Løcke (Luck) 94 — F. Karne Baner (F. Karen Banner 1594) (Fig. 18). Paa et Par andre Gavle er skaaret et Skjold med et

holdere, og den sidste violinspillende. Storfelternes bruskbarokke Portaler omfatter Figurer og Vaaben; regnet fra Syd 1) Kvinde, nu uden Attribut (Troen?), 2) Haabet med Fugl og Anker, 3—6) Vaaben med Underskrifter i Kartoucher: »S. Axel Brahe, Fru Elizabeth Rosenspar, Palle Rosenkrantz, Fru Helvi Rantzow«. 7) Kærligheden, med to Børn. Der maa mangle i det

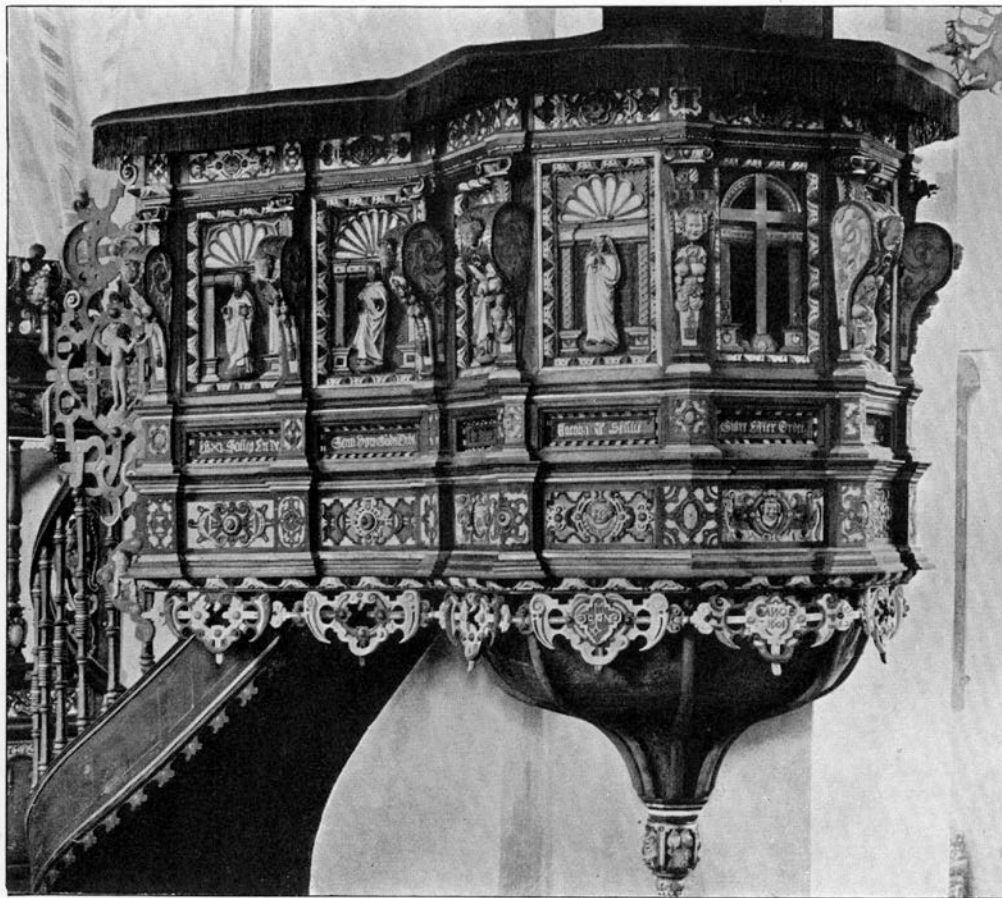

Fig. 17. Vordingborg. Prædikestol af Bertel Snedker 1601.

Hude 1903

mindste et Felt. I Frisen er skaaret: »Aar MDCXXVI lod erlig oc welbiurdig Mand Palle Rosenkrantz oc Fru Elisabeth Rosenspar til Krenkerup bekaaste dette Pulpitur«. De to andre Navne og Vaaben forklares derved, at baade Lensmanden og hans Hustru havde været gift tidligere og nu mindedes deres afdøde Ægtefæller. Snitværket, der er barokt effektivt med stærke Kontrastvirkninger i Lys og Skygge, men ret groft i Enkelthederne (sml. Epitaf 3), er nu malet mørkebrunt med lidt Guld.

†*Pulpiturer*. Jochum Lafrentzen fik 12. Jan. 1717 Stiftsøvrighedens Til-

ladelse til paa egen Bekostning og mod at give en Lysekrone med Kapital til Lysenes Vedligeholdelse m. m. (sml. S. 186) at bygge et Pulpitur ved Korets nordre Væg. Under dette var en lukket Stol, indrettet af Amtsforvalter A. Teilmann. Paa Pulpituret to lukkede Stole, indrettet af Amtmand Schøller og Christoffer Kinch, den sidstnævnte mod at give en lille Lysekrone. Desuden fandtes under Orgelværket en lille, grøn, indelukket Stol⁷.

Orgellets Plads var, indtil det 1855 blev flyttet og fornyet, lige overfor Præ-

V. H. 1931

Fig. 18. Vordingborg. Stolestade. 1594.

dikestolen (Synsprot.). † *Orgelværkets* Ins-
skription lød 1755: »Ps. CL Lover Her-
ren ... 1587 Mein Hoffnung zu Got
allein Treu ist wyltbreit (sammenslyn-
get FS) Fridericus 2 Dei Gratia Rex
Daniæ. Ao. 1587 er dette Orgel bygt.
1635 af M: Andreas Christensen Sogne
Præst her sammesteds forbedret med
nogle Bilder og dets Staffering. 1641
af Kirken fuldkommen fornyet med
Bygning, Staffering, flere Stemmer, nye
Pedal, Ryg-Positiv og Belge«.

Pengeblok, firkantet, helt jernbeslaaet,
med to Pengetragte foroven, staar i
Nichen paa søndre Sideskibs Østsvæg.

Pengetavler, 1) *med udsavet Ryg-
stykke, hvori der har været indlagt
sort Træ: en Tulipan og 1742 (nu i
Vordingborg Museum), 2—4) nyere. To
smaa * *Sølvklokker* til Pengetavler eller
Klingpunge, paa den ene graveret »Fat-
tiges«, paa den anden ACK (nu i Vor-
dingborg Museum).

**Fire Fyldinger*, sikkert af en Standkiste, med bibelske Relieffer under
rundbuede Arkader, forestillende Bebudelsen, Jesu Fødsel, Korsfæstelsen og
Opstandelsen. Typisk Arbejde fra Henrik Ringerings Værksted i Flensborg,
o. 1600 (nu i Vordingborg Museum).

»*Frelserens Maal*«, Maleri paa Træ, 49,5 × 40,5 cm (Fig. 19). Paa blaa Bund
ses et glat og pillent malet Kristushoved med Versalunderskrift: »Vera effigies,
vivæ illius imaginis salvatoris nostri Jesu Christi, quæ Roma ad D. Johannem
conspicitur«; en rød Streg, 17,5 cm lang; »Hæc linea decies sumpta est vera
longitudo corporis salvatoris nostri Jesu Christi, uti a Lentulo Hierosolyma
Romam missa est«. (»Sand Fremstilling af det Billede af vor Frelser Jesus

Kristus i levende Live, som ses i Rom i S. Johannes. Denne Linje, ti Gange gentaget, er den sande Længde af vor Frelser Jesu Kristi Legeme, saaledes som den blev sendt af Lentulus fra Jerusalem til Rom«). Billedet¹⁵, der maa være hjembragt fra det katolske Udland, er malet i Beg. af 1600'erne; den simple, forgyldte Profilramme, der nu omgives af tørrede Evighedsblomster, er fra o. 1750.

†*Forsvundne Malerier.* 1755 fandtes i Koret paa den nordre Side af Epitaf Nr. 1 et Billede af Kristi Korsfæstelse og Begravelse, med det sjette Vers

af Salmen: »Naar jeg betænker den Tid og Stund«. Paa den søndre Side et Billede med Kristi Korsfæstelse og første Vers af »O Meneske vil du betænke«.

Lysekroner. 1) Fra o. 1650, barok, med 8 Arme og 8 Prydbøjler, paa rigt profileret Stang, hvis Kugle ender i en Drueklase. Topfiguren forestiller en Yngling, som rider paa en Havhest (Fig. 21).

Smedejærnsstangens nederste Led er rigt udarbejdet. I Koret.

2) Fra 1650—1700, med 2 × 8 Arme og smaa Prydbøjler, enklere end Nr. 1. Topfigur: flakt Ørn.

Paa den ret store Kugle er graveret Versaler: »Christopher Kinck og Karren Rauns«.

3) Fra 1650—1700, anselig, med

2 × 8 Arme, der har rosetformede Lyseskaale (jfr. Fig. 24). Paa det nederste Armsæt staar smaa Blomstervaser. Af de 2 × 8 Prydbøjler er de nedre barokt bruskede, medens de øvre ender i Blomster. Topfigur: Engel med Krans og Palmeblad. Kuglen, der ender i Bladkranse, er helt dækket af graveret Skriftekrift: latinsk Sentens, hvorunder dansk Indskrift, at Seign. Jochum Lorentzen, Negotiant og Consumptionsforvalter i Wordingborg samt »Vorpagtere« over Wordingborg Slot 8. Juni 1714 har bekostet og ophængt denne Krone til et Æreminde for sin salig Hustru Anna Peders Daatter Staal, født 27. Juni 1671, Datter af Raadmand Peder Larsen Staal og Sinne Hans Daater Struds, gift 1692, 6 Sønner og 3 Døtre, død 8. Juni 1713. Paa Siderne en lang rimet Indskrift med vedføjede Personalialia. Paa det nederste Led af Smedejærnsstangen er anbragt en lille, dygtigt skaaret Træfigur fra o. 1650, et Barn staaende paa en Kugle.

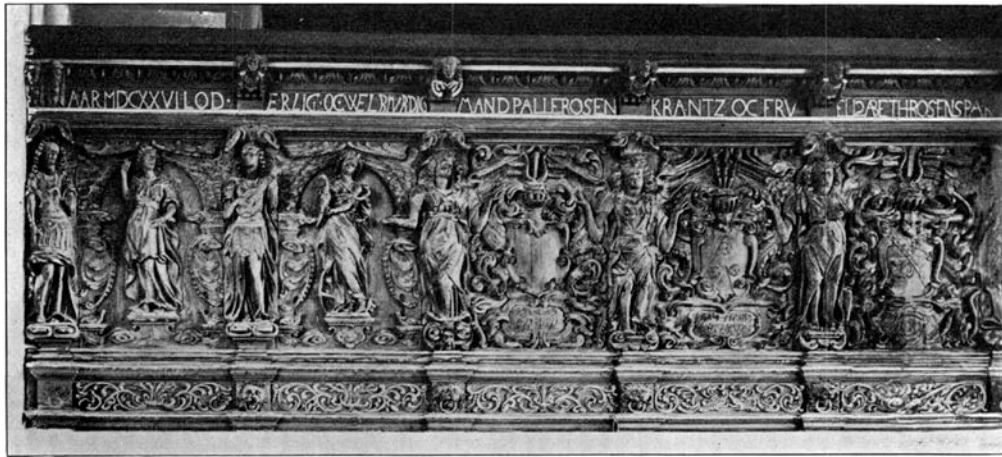
Fig. 19. Vordingborg. »Frelserens Maal«. Hude 1903

4) O. 1650—1700, med 2×8 Arme, der har Smaakopper og Obelisker, og 2×8 smaa Prydbøjler. Kuglen er rundstavriflet og tværdelt med Perlekrans. Topfigur: flakt Ørn. Muligvis fra 1692 (se S. 184).

Lysearm ved Prædikestolen, fra o. 1600—1650, med to Tværarme. Stam-bøjlen, der har Bladværk og Delfinhoved, sidder i en Haand paa Vægpladen.

Urværk i Taarnet, signeret H. Smith, Mariboe 1792, istandsat af Bertram Larsen, Kjøge.

† *Sejerværk*, nævnt 1570 og 1669 (Rgsk.). 1755 stod bag Alteret en Tavle, »som burde staa over Sejerværket«, med Indskrift:

M. M. 1916

Fig. 20. Vordingborg. Pulpitur. 1626.

»Præstantissimus vir Johannes Christophori Hiort solertissimus dioceseos Selandicæ scriba Quatuor in partes nova machina dividit horam Et nova per tabulam regula gyrat iter Index demonstrat decus Hiorti machina cantat Assonat ambobus buccina curva scholæ 1667«. (»Den højtfortjente Mand J. C. Hjort, den meget sindrige Stiftsskriver for Sjælland. Et nyt Værk deler Timen i fire Dele, og en ny Vægtstang drejer Gangen henover Skiven. Viseren peger paa Hjorts Pris, Instrumentet synger den, Skolens krumme Horn klinger sammen med begge 1667«).

*Klokker*¹⁶. 1) Fra 1465, med Minuskler: »Anno domini mdclxv urbani ave maria gracia petrus 1«. Bogstaverne staar i Spejlskrift, meget uregelmæssigt. Urbani betyder S. Urbans Dag; om Peter L. er Støberens eller en andens Navn, er ganske uvist. Tvm. 107 cm (Uldall S. 90).

*2) Fra 1497, med Minuskler: »anno d(omi)ni m cd° xc vii« og Bomærkesigil for Klokkestøberen Johannes Pauli. Tvm. 55 cm (Uldall S. 209). Revnet 1894 og nu i Nationalmuseet. En ny Klokke kom i dens Sted 1894.

3) Fra 1560, med Minuskler under gotiserende Korsbladrække: »Fredericus secundus dei gracia danie norvegie vandalorum gottorumqve rex. Si deus pro

nobis quis contra nos. Verbum domini manet in eternum. Esaie xl. Anno domini mdlx«. Muligvis nederlandsk Arbejde. Tvm. 76 cm.

4) Fra 1617, med Versaler: »Venite et ascendamus in montem domini et ad domum dei Jacob et docebit nos ... vias suas et ambulabimus in semitis eius Esaie 2. Opus hoc campanum perficitur ano ... 1617 ecclesie Oringburgensi pastore m. Petro Petri Hien- nio consule Hilario Jacobi curatore ... Erasmo Vettingk M. M. W. Fal.«. (Esaias 2. V. 3 »Dette Klokkearbejde fuldføres i Aaret 1617 for Vordingborg Kirke, da Magister Peter Petersen Hee var Præst, Ejler Jacobsen Borgmester, Rasmus Vettingk Kirkeværg. M(ester) M(ickel) W(est)f(al)«). Tvm. 96 cm.

GRAVMINDER

*Epitafier.*²² 1) 1602. Niels Eriksen, Borgmester, død 1601 (sml. Gravsten Nr. 3) (Fig. 22). Snedkerarbejdet, og da navnlig de svære Æggestavrammer, minder noget om Prædikestolens, men Snitværket, især Hængekartouchen, er dygtigere gjort. Storsøjlerne har i Prydbælterne Relieffer med Kvindefigurer: Tro og Haab. Trekantgavlen fyldes af et stort Englehoved; paa de tre Topspir staar Kristus og to Englebørn. Rammens Staffering er opmalet paa Grundlag af den oprindelige fra 1602. Aarstallet findes paa det øverste Topspir. Paa de to andre er der Navnetræk og smaa, af Engle holdte Skjolde, NE (Hestehoved) og IM (Bomærke). I Felterne Malerier paa Træ, i Storfeltet (112 × 89 cm) Opstandelsen, en stærkt bevæget Scene, hvori ogsaa Kvinderne ved Graven er indkomponeret. I Postamentfeltet (32 × 89 cm) en knælende Figurgruppe, to Mænd og fire Drenge, en Kvinde og to Piger. Indskriften i Hængekartouchens Ovalfelt er delt ved en lodret Linje i to Dele. Den ældste Del oplyser, at Jacob Maurissøn, Borger i Vordenborgh, døde 28. Dec. 1584 og var Fader til en Søn og en Datter, og at Niels Ericksøn, Borgmester og kgl. Maj. Tolder her, døde 19. Juli 1601 og

V. H. 1931

Fig. 21. Vordingborg. Lysekroner o. 1650.

var Fader til tre Sønner og en Datter. Deres Hustru, Anne Nielsdatter, døde, ifølge Indskriftens anden tilføjede Del, 16. Sept. 1632 i sit 78. Aar og

»erlig Encke Sædis 31. Aar«. Paa søndre Sideskibs Østvæg (1755 i Koret).

2) O. 1610—1620. Ejler Jakobsen, Borgmester, død 1640 (sml. Gravsten Nr. 8) Trærammen ligner Nr. 1, men har Storvinger med Kartoucher omkring et Diademhoved og udformet Topstykke, ligeledes med Vinger. Snitværket er noget ringere. Den gamle Staf-fering er ret stærkt opmalet. Af de haandværksmæssige Malerier paa Træ forestiller det i Storfeltet Kristus paa Korset, ved hvis Fod knælende Figurer: en ældre Mand, fem Sønner og foran disse fem andre Drengbørn i hvide Dragter (3: døde); to ældre Kvinder, fem Piger, en lille Pige i hvidt og to liggende Svøbelsesbørn; alle de døde har over deres Hoveder

t lille rødt Kors. I Baggrunden Jerusalem under graa Skyer. Paa en Sten midt i Forgrunden Signaturen: »Peter De Meijer Fecit 1620«. Peter de Meyer den yngre arbejdede som Malermester paa Frederiksborg¹⁷. I Topstykket et Brystbillede af den velsignende Kristus. Hængekartouchens Versalindskrift, der ligesom den oprindelige Indskrift paa Nr. 1 kun fylder tre Fjerdedele af Feltet,

oplyser, at Tavlen er bekostet af Eyillr Jacobsen, Kgl. Maj. Tolder og Borgmester i Vordingborg, sig og sine kære Hustruer og Børn til en hæderlig »Gedecknis«; med den første Hustru Johane Niels Datter, død 6. Okt.

Hude 1903
Fig. 22. Vordingborg. Epitaf 1602 over Niels Eriksen.

Hustru Margrete Peder[s]datter havde han 1 Søn, 3 Døttre »til dene Dag Ao 160X x Oct.« (10. Okt. 1610). I Koret (som 1755).

3) 1626. Marten Snering. Trærammen er arkitektonisk komponeret efter

lignende Skema som Nr. 2, men rigere, og alle Snitværkets Enkeltheder er bruskbarokke. De to Storsøjler har nedadspidsende Skafter og Prydbælter baade under det korintiske Kapitæl og over Foden, en ret usædvanlig Form, som forekommer i Nykøbing F. Topstykket med Arkade flankeres af Hermer. Den øverste Figur, over Topornamentet, en naivt skaaret Engel, er tilflyttet andetstedsfra. I Nedhængskartouchen er skaaret 1626. Snitværket, hvis Bruskornamenter er ret usammenhængende, har ikke ringe Lighed med det samtidige Orgelpulpitur. Stafferingen er stærkt opmalet. I Storfeltet (90 × 77 cm) et Maleri paa Træ: Kristi Opstandelse og derunder knælende Figurgruppe: en ældre og to yngre Mænd, tre Drenge samt to Koner, en ældre og en yngre, og fire Piger. I Postamentfeltet Versalindskrift over Marten Snering, død □ og hans to Hustruer Sigbrech P. D., død 4. Apr. 1626 og Johanna Eil. D. død □. Paa Triumfbuens nordre Vange.

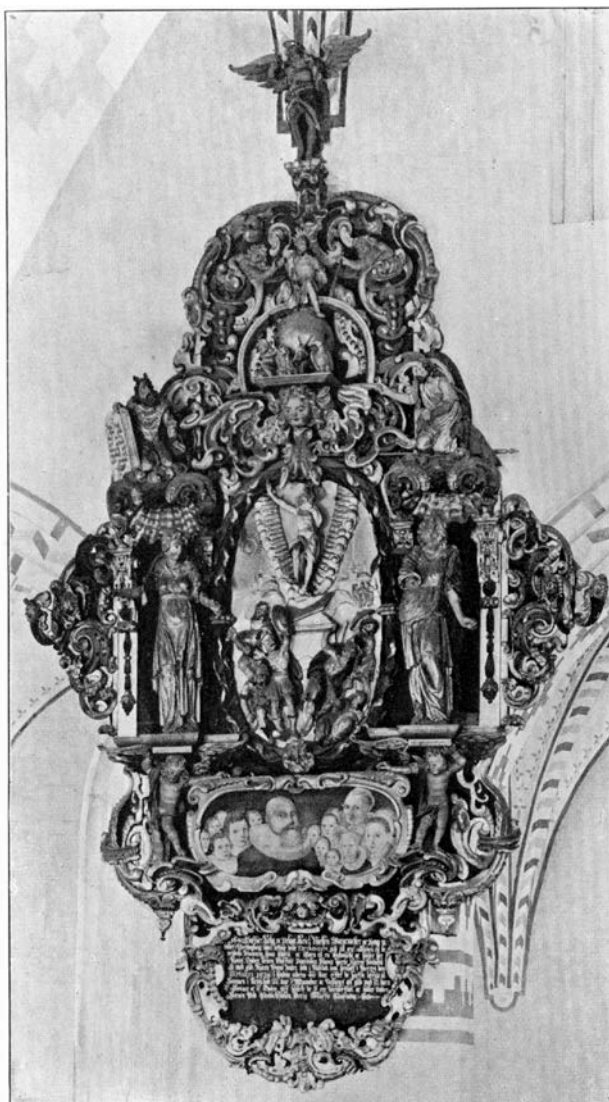

Fig. 23. Vordingborg. Epitaf 1640 over Erik Nielsen. Efter Fot. til Lund: Da. malede Portrætter.

4) Anders Arrebo, Digter, Sognepræst, død 1637. Portrætmaleri paa Lærred, 105 × 86 cm, Knæstykke, med Bog og Hat i Haand. Paa det brune Baggrunds-

5) 1640. Erik Nielsen, Borgmester. Rigt Snitværk i Bruskbarok, af Abel Schrøder d. y. (Fig. 23). I Modsætning til den samtidige Altertavle er den arkitektoniske Komposition næsten helt opløst i Ornamentik. Den Kartouche, som træder i Stedet for Postament, støttes af to Engle, der tillige tjener som Atlanter for Overbygningen. Det ovale, i en Bladkrans indrammede Storfelt, hvis Relief forestiller Opstandelsen, flankeres af to store Kvindefigurer, nu uden Attributer, staaende i ornamentalt behandlede Arkader med store Muslingeskaller over deres Hoveder. Over disse Baldakiner knæler Moses og Johannes Døberen, som begge vender sig ind mod Midten, hvor et mægtigt Englehoved bærer en Konsol med en Jordkugle, der omgivet af de fire Evangelisters Tegn tjener som Fodskammel for den paa Regnbuen tronende Frelser. Den øverste Topfigur er en Engel. I Storvingernes Bruskværk ses to Frugt-klaser, hvis Slynghraade danner Navnetrækkene ENS og KHD. Den oprindelige Staffering er ret opmalet. Postamentpartiets barokke Kartoucheramme omfatter et Maleri paa Træ, 103 cm bredt (Lund IX, 144), med Portræthoveder af en ældre Mand og bag ham 6 Sønner, samt af Hustruen, omgivet af 6 Døtre. Hængeornamentet omfatter en Frakturindskrift: 1640 har Erich Nielsen Borgmester og K. M. Tolder ladet bekoste dette Epitafium og hviler her i Koret, under Stenen, Navnet paafindes. Hans Hustru Karen Hans Datter, født i Næstved, døde 20. Marts 1639, 40 Aar, efter 22 Aar 5 Maaneders Ægteskab. 12 Børn, 6 Sønner og 6 Døtre, af hvilke 9 er hensovet og hviler under Stenen ved Prædikestolen, deres Navne paafindes. Paa Midtskibets Sydvæg.

6) Trætavle i Profilramme, sortmalet, med dilettantiske Bogstaver, over Løjtnant Bertel Basse ved Dravanter Garderne i 9 Aar, siden og under sal. Oberst Sprengels Regiment ved Lifcompagniet De siellandske Draguner i 8 Aar, født 1662, gift i 29 Aar med sin efterladte Kæreste (intet Navn), Fader til een Datter, død 11. Marts 1716. Ved Siden af Tavlen hænger en Kaarde. I søndre Sideskib.

7) 1734. Andreas Petersen, Købmand, død 1733 (Fig. 24). Den storbarokke Ramme har joniske Pilastre, ved hvis Sider der paa Postamentets Konsoller staar Englebørn. Over den splittede Gavl ses Jehovas Øje, omgivet af Straaleglans og Engle. Træværket er marmorert og forgyldt, Figurerne hvide. I Storfeltet et Maleri, Kristi Himmelfart; i Postamentfeltet Skriftsteder, i Hængeornamentet: Bergitte Sophie Kinck i 1734 har bekostet og ladet opsætte dette Epitafium til en kærlig Ihukommelse om sin hjertekære Mand, Andreas Petersen, fordum Køb- og Handelsmand her paa Stedet, død 6. Jan. 1733 i sit 44. Aar, og »hviler herunder den Steen lige for Prædikestolen«.

8) Omtrent som Nr. 6, med Indskrift over Olle Modom, Kgl. Maj. Søkaptain-løjtnant i 10 Aar, siden Transportør ved Wordingborgs Færggaard i 24 Aar, død 21. Jan. 1758 i sit 84. Aar 1 Md. Sat af Enken Hilleborg Sofia Pedersdatter Bert. I søndre Sideskib.

9) Birgithe Sophie Bech, gift anden Gang 3. Maj 1737 med Sognepræst til Hiembech og Svinninge Jens Bech, hun var født her i Vordingborg 14. Sept. 1696, Datter af Købmand Christopher Pedersen Kinck og Karen Nielsdatter Raun, død 27. Maj 1769, »efter denne Saliges Forlangende er hendes af-siælede Legeme nedsat i dette Hvile-stæd hos hendes salige Forældre og af-døde Venner den 14de Junij 1769«. Ærevers:

Hiin Grav haver inde	Ærbare Susanne
En dyrebar Qvinde	Abigaels Liige
Den fromme Birgithe	Det hver veed at sige
Stræbsomme Tabitke	Sine toe Mænds Lykke
Gudfrygtige Anne	Og sit Huuses Smykke.

Trætavle, 63 × 47 cm, i Profilramme, med forgyldt Indskrift (se Fig. 24).

10) Ide Cathrine Thaning født Eilcken, død paa Isselingen 11. Okt. 1793 i sit 52. Aar, »nedsat under den 2. Stol fra denne Pille« af hendes Mand Rasmus T. Sortmalet og forgyldt Sten, 90 × 43 cm, med fordybede Versaler i Ovalfelt paa riflet Bund, kronet af Halv-Vase med Laag (Fig. 24).

11) Otto Stoud, Magister, Professor, Rector i V. i 25 Aar, født 1743, død 1828, sat af Disciple. Latinsk Indskrift. Tavle af norsk Marmor, paa Korets Nordvæg.

Gravsten. 1) Sognepræst Jacob Brun, død 1480. Fragment af Gullandssten, 181 cm lang, nu synlig som Trappesten foran Kirkens Syddør, med Randskrift i Reliefminuskler: »Anno dni mcdlxxx^o orate pro eo«. Indskriften ledsages af Rankeborter og slutter sig til et Hjørnefirpas med Marcusløve. En større Del af Stenen, der før laa i Koret Nord for Alteret, skjules af Trappens øvre Trin. Den manglende Del af Indskriften lød: »Hic jacet Jacobus Brwn q(vo)nda(m) curatus hui(us) ecc(lesi)e qui obiit« (»Her hviler J. B. fordum Sognepræst for denne Kirke, som døde i Herrens Aar 1480. Beder for ham«). Midt paa Stenen en Kalk med Oblat og derover en velsignende Haand. Østdansk Arbejde, beslægtet med Præstø Nr. 1²³.

2) Henrik Gøye, kendt som Københavns Forsvarer 1523, Rigsraad, død i Vordingborg 3. Maj 1533 (Fig. 25). Det gotiske Relief er stærkt slidt og beskadiget. Langs Randen rimet latinsk Minuskelindskrift: »Cineres ... tumulatus largifici(us) Henrik pius cognomine Gøie coniuge cu(m) i(n)clita dilecta sua Hele(n)a utrumque p(ro)les, celicas opti(n)eant sedes« (»Asken ... jordet den ædle, fromme Henrik af Navnet Gøye med sin fornemme og elskede Hustru Helene og begges Børn. Gid de maa opnaa de himmelske Sæder«). Indskriften slutter sig til Hjørnecirkler med Evangelisttegn i flettede Rammer og ledsages af Ornamentborter med Kandelabermotiver i Ungrenaissancestil. Midtpartiet tredeles vandret af Stave, der er formede som afkvistede Stammer. I den større mellemste Afdeling to Adelsvaaben: Gøye og Godov (Fru Helenes

Slægtsvaaben), i de andre slyngede Baand med Majuskler; paa det øverste: »Her ligge streng Ridder Her Henrik Gøie 1533« og paa det nederste: »Her liggher och sin Søn Axel Gøie 1533«. Stenhuggerarbejdet er paavirket af Odensemesteren Claus Bergs Skole, men den noget ringere Udførelse og de meget komplicerede Initialer tyder dog paa, at Stenen er hugget i samme Værksted som Næstved S. Peder Nr. 9. Gullandsk, 217 × 114 cm, med hulede Bagkanter, maaske oprindelig senromansk. 1892 rejst paa Skibets Nordvæg, før liggende midt for Alteret²³.

3) Niels Eriksen, Borgmester, død 1601, og Hustru (sml. Epitaf Nr. 1). Stærkt slidt, med to stive Portrætfigurer, Mand og Hustru, under en Arkade med Tvilling-Rundbuer over joniske Pilastre og Englehoved-Konsol. Af de indcirklede Evangelisttegn i Hjørnerne er de nedre bortbrudte, og Fodstykkets Indskrift (fordybende Versaler) kun fragmentarisk bevaret: »... Niels Ericson Borger her ... kgl. Maiestæt ... ested, som døde ... 19 Juli«. Næstvedarbejde, o. 1600. Gullandsk, nu 206 × 128 cm. Bag Alteret.

4) Hans Kortssen, Borger, og Børn: en Datter død 1615 og Olle Hans(en) død 1619. Skrifftavle med stærkt udslidte Reliefversaler. Nederst i Rammekartouchen to Bomærkeskjolde: HKS og MCD. Foroven Kristi Daab i Jordan. I Hjørnecirklerne: Evas Skabelse, Syndefaldet, Alter med Korslammet og den opstandne Frelser. Ret grovt Næstved-Arbejde o. 1610—20. Ølandsk, 227 × 137 cm. Søndre Sideskib.

5) Udslidt Skrifftavle i Kartouche under en Arkade, baaret af Hermer. Hjørnecirkler med Evangelisttegn, Randskrift med fordybende Versaler, omtr. samtidig med Nr. 4. Ølandsk, 182 × 117 cm. I Ligkapellet.

6) Brudstykke, over [Stalandus Nicolai] Hollen[ius Norvegicus, ad docendum verbum dei vocatus 15]93 2[4Maj] ... tobris ... Roschilden ... (Stalandus Nielsen, der var Rektor i Vordingborg 1601—05, senere Præst i Jungshoved, døde 1620 eller 24). Stærkt udslidt fordybet Versalskrift, suppleret efter Afskrift 1758, da Stenen allerede var fragmentarisk. Ølandsk, nu 90 × 85 cm. I Ligkapellet.

7) Førstepræst Anders Christensen Arrebo, død 12. Marts 1637, 51 Aar gl. i sit Embedes 29. og sit Ægteskabs 26. Aar, og hans Hustru Else Jørgensdatter, død □ (Fig. 26, sml. Epitaf Nr. 4). Skrifftavlen, med latinsk Indskrift i fordybende, hældende Versaler, har baade Gesims og Postament med religiøse Sentenser og flankeres af to Kvindefigurer, Labor og Quies, »Arbejdet«, med Spade, bærer Kurv paa Hovedet, medens Kurven over »Hvilen«s Hoved er ophængt paa en Krog. Foroven under en svungen Bue Kristi Opstandelse, forneden to Englebørn, holdende en Oval med Bomærkeskjolde (ACA — EID). Indenfor religiøs Randskrift Hjørnecirkler, hvori Evas Skabelse, Dødningehoved, Opstandelse og Livets Krone. Sirligt Arbejde med bruskbarokke En-

keltheder. Ølandsk, 212 × 134 cm, nu rejst paa Korets Sydvæg. Stenens nedre Rand er skjult under Gulvet¹⁹.

8—13. Arrebo-Stenens Komposition gentages med Variationer paa seks yngre eller udslidte Gravsten fra Tiden henimod 1650.

8) Ejler Jacobsøn, død 1640 (sml. Epitaf Nr. 2) Skrifttavle med fordy-

bede Versaler; Tekstens forsvundne Begyndelse suppleres efter Afskrift fra 1758:

[Bekostet af E. J. Ligger herunder Johanne Nielsdatter, død 6. Okt.] 1604 og deres Børn [Jakob, død]

Pinsedag 1598, Adam død 18. Dec. 1596, Ejler Ejlersøn død 7. Aug. 1599 og Ejler Jacobsøn, kgl. Maj. Tolder og Borgmester i Oringbor g <død 27. Aug. 1640 i sit 80.

Aar> med Hustru Margrete Pedersdatter, død 16 □. Til Siderne Relieffer forestillende »Arbejde« (ødelagt) og »Hvile« med latinske Underskrifter. I de nedre Hjørnecirkler Opstandelsen og Livets Krone. Sikkert fra samme Værksted som Nr. 7.

Stenens øvre Del mangler.

151 cm bred. I Koret, nord for Alteret.

V. H. 1930

Fig. 24. Vordingborg. Epitaf 1734 over Andreas Petersen.

9) Ukendt Borgerpar.

Skrifttavle med hældende

Versaler, stærkt udslidte: »... Borger, og ligger her hans Hustru ... død 1633 og hans anden Hustru Anna Hansdatter, død 1641«. Over Tavlen, der flankeres af barokke Ornament, Kristi Opstandelse. Bomærkeskjoldene forneden helt udslidte. Hjørnecirkler som Nr. 7, hugget i samme Værksted. Ølandsk, 200 × 126 cm. Søndre Sideskib.

10) Ukendt Borger. Skrifttavle med udslidte Reliefversaler, hvorover Kristi Opstandelse. I Hjørnecirklerne Evangelisterne, siddende i højryggede Stole. Ølandsk, 187 × 180 cm. Søndre Sideskib.

11) Ukendt Borger. Skrifftavlen flankeres af to Kvindefigurer, Fides og Spes, og krones af den opstandne Frelser, omgivet af knælende Portrætfigurer, to Mænd, en Dreng og en Kvinde. I Hjørnecirklerne Evangelisttegn over Navne-

Fig. 25. Vordingborg. Gravsten over Henrik Gøye, død 1533.

kartouchen. Ret groft Arbejde uden barokke Detailler. Ølandsk, 194 × 120 cm. I søndre Sideskib.

12) Ukendt Borger. Over den stærkt udslidte Skrifftavle (med bruskbarok Ornamentik) et Krucifiks og knælende Portrætfigurer, en Mand og to Kvinder; forneden tre udslidte Bomærkeskjolde. Hjørnecirkler med Evangelister som Nr. 10. 204 × 107 cm. Søndre Sideskib.

13) Ukendt Borger, maaske Erik Nielsen og Karen Hans Datter, død 1639 (sml. Epitaf 5). Udslidt; den ulæselige Skrifftavle (Reliefversaler) flankeres af bruskbarok Ornamentik. De øvre Hjørnecirkler er nu skjulte; i de nedre ses Jonas, der udspys af Havuhyret, og Samson med Byportene. 195 × 136 cm. Bag Alteret.

14) Hans Iversen, Raadmand, født paa Fæmø, død 16.. Aarstallet, hvis sidste Cifre er udslidte, er 1758 læst som 1610 og hans Alder 66 Aar. Indskriften nævner efter Opstandelsesformularen ogsaa en Kvinde, men Navnet er ukendeligt. Fordybede Versaler; uden Ornamentik. Fra henimod 1700. 232 × 158 cm. Nordre Sideskib.

15) Georg Peter Pfefferling, hans kgl. Højhed Prins Georgs forrige Berider, født 18. Febr. 1647, død 15. April 1715, og Hustru Kirstine Brodes Daatter Tange, som siden havde til Ægte Amtsforvalter Johan Christoph(!) Jensen, født 21. Okt. 1665, død 6. Juni 1724. Tværskrift med Reliefversaler. Hjørnecirkler med Evangelisterne i kraftig Relief. Sandsten, 240 × 146 cm. I Kordøren.

16) Birthe Jensdatter Bruun, født i Grenaa 13. Nov. 1687, død paa Vor-

dingborg Slot 18. Marts 1726. Den nu stærkt forslidte Kursivskrift, der er suppleret efter Afskrift fra 1876, slutter med et Vers. I Stenens Hjørner Smaalblomster. O. 120 × 71 cm. I Taarnets Indgangsdør (1758 i nordre Sideskib).

17) Sognepræst Ancker Borch, født 1702, død 1762, og Madame Drude Margrete Høyer. Tværskrift med skrevne Bogstaver; i de øvre Hjørner to borgerlige, men hjelmede Vaaben. Norsk Marmor, 190 × 126 cm. Bag Alteret.

18) Ide Catharina Thanning, født Eilchen (jfr. Epitaf Nr. 10).

Den korte Versalskrift tilføjer efter Navnet »som kan sees paa nærmeste Pille«. I Hjørnerne og midt paa Siderne Rosetter. 194 × 108 cm.

Søndre Sideskib.

19) Maanedslieutenant Johan Chr. Kruger, født 1769, død 1810. Udenfor Sakristidøren. Nu helt udslidt.

Forsvundne eller ukendelige Gravsten.

† 1) Michael Hauemeltz, død 28.

Jan. 1568. Kort, tysk Indskrift, der ender: »M.H. und seinen Erwen«. I Koret. (1755).

† 2) Mag. Johannes Laurentii F., fordum Præst ved denne Kirke i Wardenborg, død 18. Marts 1593, og Hustru Christina Johannis F., død 18. Okt. 1587, med nogle Børn.

Latinsk Tekst og danske Vers.

Hjørnecirkler med

steder; forneden en Cirkel med en Kalk, og Bomærker. I Koret. (1755, 1758).

† 3) Jens Simonsen, Borger, død 20. Sept. 1619, med Hustru Margarete Nielsdatter. I søndre Sideskib. (1758).

† 4) Mette Johansdatter, født i København, død 1. Nov. 1619, 13 Aar. I Koret. (1755).

† 5) Hans Kierf, jordnet 1633. I Koret. (1755).

† 6) Herman Bertlink, født i Lybeck, Borger og Handelsmand i Wordingborg, død 21. Jan. 1640, i sit 31. Aar, og Hustru Anna Stelandi Datter, født i Jongshoved, gift i 9 Aar, død 24. Marts 1646, i sit 38. Aar. Religiøs Randskrift

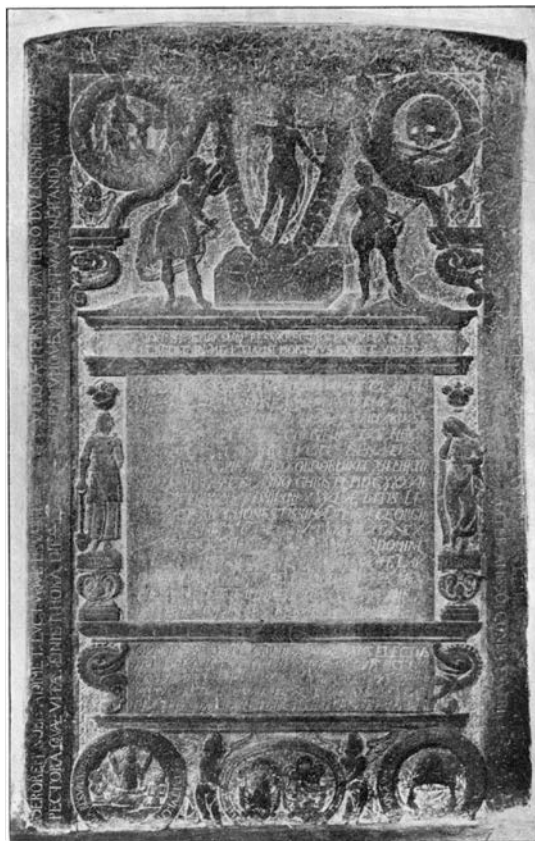

Fig. 26. Vordingborg. Gravsten over Sognepræst Anders Arrebo, død 1637.

Skrift-

(Job. 19) og rimede Indskrifter, sikkert omkring Hjørnecirkler med Skabelsen, Syndefaldet, Opstandelsen, Livets Krone; forneden: »Ingen fordriste sig til at fløtte denne Sten, thi Stenen er betalt«. I Koret. (1755).

†7) Nicolaus Krug. 1681. (1755).

†8) Sognepræst, Mag. Christen Spend, Provst i Baarse Herred, død 1678, og Margarita Elisabeth Mese, død 1692. I Sakristiet. (1758).

†9) Andreas Pettersøn, fordum Køb- og Handelsmand her i Wordingborg, død i sit 44. Aar, »som Epitafiet paa denne hosstaaende Pille udviser« (sml. Epitaf Nr. 8). I Koret (1755), nedenfor Kordøren (1758).

†10) Bekostet af Jochum Stibe og Hustru. »Ingen fordriste sig til at fløtte denne Sten, thi Stenen er betalt«.

En *†Gravkælder* i Kirkens vestlige Del nedlagdes 1865; en Kisteplade herfra var over Anne Marie Kirchmann, død 1736, Enke efter Byfoged, Tolder K.²⁰.

Paa *Kirkegaarden* findes et 1909 fra Paris overført Monument over P. A. Heiberg, død 1841, med dansk og fransk Indskrift²¹.

I nordre Hjørne mellem Kor og Skib staar et enkelt Smedejærnsgitter med Laager, hvori LTS 1818.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1580—1704 (LA), 1721—30 (RA), 1728—1867, 1795—1883 (LA). — Præstebereetninger 1755 (NM), 1758 (LA), 1772 (NM). — Museumsindberetninger af S. Müller og E. Schiødt 1876, af C. M. Smidt og M. Mackeprang 1917. Revideret 1931 og 1932 af C. A. J. og V. H.

J. Kornerup: Kirkelige Minder i Vordingborg. KhS. 5. R. II, 627—36. — C. M. Smidt: Vor Frue Kirke, i P. A. Klein: Vordingborgs Historie 1923. S. 186—196. — Beckett: Danmarks Kunst II.

Historie. ¹ KhS. 2. R. V, 850. ² Acta Pontificum Danica I. Nr. 580. ³ Acta Pontificum Danica III. Nr. 1641. ⁴ Diplomatarium Norvegicum I. Nr. 745, 746. ⁵ Repertorium, Series secunda, Nr. 2028. ⁶ Repertorium, Series secunda, Nr. 2225, 7573. ⁷ Fæste- og Stolestadebog Bl. 3. (LA). ⁸ Kanc. Brevb. 11. Sept. 1585.

Bygning. ⁹ Klein S. 227 f. (m. Bill.); Luxdorphs Dagbøger, udg. af Eiler Nystrøm, I, 82. ¹⁰ Efter at man tidligere havde været tilbøjelig til at anse Skibet for ældre end Koret, er den rigtige Rækkefølge paavist af Arkitekt C. M. Smidt, hvis Tolkninger af de skriftlige Kilder og absolutte Tidsfæsteiser her dog er modificerede.

Kalkmalerier. ¹¹ Fundberetning af J. Kornerup (NM). Magnus Petersen: Kalkmalerier S. 137 og T. XXII. Kornerup: KhS. 5. R. II, 632; samme i Kunstens Historie i Danmark. 1901—07. S. 26; Beckett: Danmarks Kunst II, 343. ¹² Fundberetning af Egmont Lind 1932 (NM).

Inventar. ¹³ C. A. Jensen: Snedkere og Billedsnidere. S. 110, 112, 114. ¹⁴ Beckett: Altertavler. S. 59 ff. ¹⁵ P. Severinsen: Frelserens Højde. Danske Studier 1926, 3. Sml. Kalkmalerier i Ringsted, Køge, Vigersted (Ringsted Hrd.). ¹⁶ F. Uldall: Klokkerne i Vordingborg Kirke. Vordingborg Avis 29. Dec. 1891.

Gravminder. ¹⁷ Beckett: Frederiksborg II, 82, 258. ¹⁸ P. B. C. Westergaard: Danske Portrætter. Nr. 398—401. ¹⁹ H. F. Rørdam: Anders Arrebo I, 218, 289. ²⁰ Trap, 4. Udg. III, 310. ²¹ Hist. Tidsskr. 3. R. II, 257. ²² Lund: Danske malede Portrætter IX, 144—148. ²³ Tegning af Abildgaard 1756 (NM).